

Onze escultures meves i una plaça al Pirineu

Bon dia. Em presentaré: em dic Ernest Altés i sóc escultor. Vaig néixer a Vic fa 58 anys i des d'en fa 24 visc amb la meua família a All (Cerdanya), on tinc el taller i el meu estudi.

La meua aportació a aquestes jornades és personal i professional alhora; vull dir que mitjançant l'explicació que faré de cada una de les escultures, i la plaça, que he anat realitzant i instal·lant a l'espai públic en diversos indrets del Pirineu, parlaré d'aspectes molt diversos que les envolten, afecten, condicionen i/o motiven. Abans de res, però, i a tall d'introducció vull posar l'accent en alguns temes importants i, sovint, oblidats. En primer lloc voldria donar una dada si més no espectacular: es calcula que al món, cada dia, no menys de 55 milions de persones veuen una escultura a l'espai públic, és a dir 1.000 vegades més que els visitants a les galeries i museus de tot el món.

Un altre tema que vull destacar és que, des del moment en què es col·loca una escultura a l'espai públic, passa a formar part del patrimoni cultural i, per tant no només ha de ser percebuda com a tal sinó que ha de ser tractada i conservada com es mereix. Gairebé tothom, públic i entitats, entenen que unes restes antigues, encara que no siguin res més que unes quantes pedres alineades de fa segles, són un bé cultural que cal preservar, però ja no és tan clar que una obra actual mereixi el mateix tracte. Sovint hi ajuda que si l'ajuntament de torn la cuida i en fa el manteniment mínim, la gent la percebrà com a valuosa. Més endavant citaré exemples relacionats amb aquest aspecte. També cal tenir present que, conceptualment, una obra a l'espai públic essencialment pertany a la comunitat, ja que normalment qui l'encarrega és l'autoritat que, en democràcia, és escollida per la ciutadania. Sovint, però, la percepció de la gent *del carrer* no és aquesta, sinó que més aviat es tendeix a atribuir la iniciativa de col·locar aquella *andròmina* a una moda o dèria del polític de torn.

Afortunadament he de dir que en la majoria dels casos el rebuig inicial que genera una escultura pública –essencialment l'espècie

Ernest Altés i
Segura, escultor

humana reacciona a la contra als canvis– acaba transformant-se en acceptació i aprecí. Per centrar-nos en la temàtica d'aquestes jornades, diré que ningú no dubta de la relació del patrimoni cultural que són l'obra de Gaudí i Dalí amb el turisme, però no tothom veu tan clar que una gran part del turista que ve al Pirineu no només busca el patrimoni natural, sinó que hi ve atret, també, pel llegat d'un passat i d'un present. M'agradaria apuntar que estic convençut que el paisatge actual de les nostres muntanyes ha estat modulad tant per la natura com per l'acció dels homes i dones que hi han viscut i hi viuen, amb les seves activitats diverses, però això ja és tot un altre aspecte que ens allunyaria de la meva aportació a la temàtica d'aquestes jornades.

Tal com he exposat a l'inici, citaré una a una les obres que tinc en aquest territori i en destacaré alguna característica i/o curiositat que em serviran per abordar alguns temes que voldria destacar.

L'ordre que faré servir és el cronològic, no el geogràfic.

Catalunya (1986). Port de Llançà, Alt Empordà. 2'5x1'2x0'7 m. Feldespat, ferro i acer inoxidable.

En aquest cas l'ajuntament va reservar un espai en una nova plaça que estava fent i em va encarregar una escultura, tot i ser un escultor novell, per la meua vinculació amb el poble. El títol el vaig prendre del nom de la plaça i vaig escollir el material d'unes pedreres molt importants del municipi. La particularitat que els regalims del rovell farien, amb els anys i la pluja, les quatre barres va costar una mica de fer entendre al cap de la brigada, que tant si com no volia pintar-les per tal que no es rovellessin. De vegades, molt poques, en aquest país portem el manteniment a extrems exagerats.

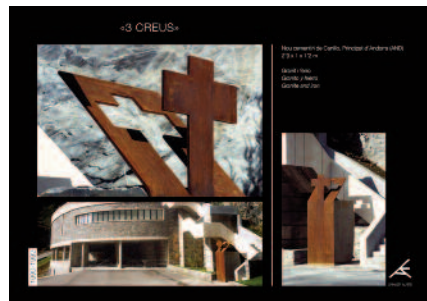
Aquest és un dels casos que esmentava en la introducció: va passar en molt poc temps de demanar-se que fos retirada a servir de fons de fotografies d'actes diversos, com comunions i casaments.

Va ser la meua obra a l'espai públic i la primera és sempre la primera. En la inauguració va cantar Lluís Llach.

3 creus (1992). Canillo, Principat d'Andorra, 3x1x1'2 m. Granit i ferro.

Aquí voldria destacar la ubicació que ja l'arquitecte Alfons Valdés va preveure per posar una creu. Es tracta d'una peça que s'ha de veure, també, des de dalt, quan es baixa de l'escala d'accés al cementiri i que per tant s'havia de tenir en compte a l'hora de fer el projecte. Les converses amb el mossèn sobre la interpretació de la creu i la

ressurrecció em van fer descobrir aspectes nous d'una obra meva.

Andorra (1992). Ordino, Principat d'Andorra. 3x3x1'5 m. Granit i ferro.

Peça feta pels Jocs Olímpics dels Petits Estats i que inicialment havia de quedar-se en una altra parròquia. Davant els dubtes i dilacions, va ser adquirida pel Govern pel seu simbolisme relacionat amb el país: un petit bloc de pedra (Andorra) entre dos estats grans (planxes de ferro), i es va instal·lar en un terreny propietat de l'Estat al costat de l'Auditori. Exemple dels atzars polítics que, de vegades, envolten els projectes.

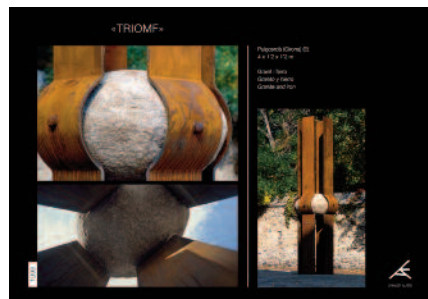
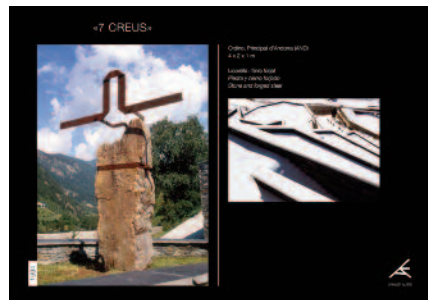
7 creus (1994). Ordino, Principat d'Andorra. 4x2x1 m. Licorella i ferro forjat.

Un altre exemple d'atzar polític: Joan Rodon, l'arquitecte autor del projecte, em va demanar una proposta escultòrica per posar en aquest espai. Davant de la negativa de les autoritats del moment a incloure-la en l'obra de construcció, ell pel seu compte va fer posar la pedra de la base i uns deu anys més tard, quan se li va encarregar una ampliació del cementiri, tossut va tornar a presentar la meua proposta de la creu, que llavors sí va ser acceptada. Com a tribut a la importància que havia tingut en el passat en aquesta vall vaig utilitzar la forja.

Triomf (1998). Puigcerdà, Cerdanya. 4x1'2x1'2 m. Granit i ferro.

Peça encarregada amb motiu d'un esdeveniment esportiu mundial. En el moment de presentar la maqueta, una persona d'una entitat local present va dir que ja la faria ell i, a més, a més bon preu. Aquí voldria destacar l'intrusisme que hi ha, també, en el món de l'art, que normalment porta a uns resultats decebedors i, sovint, no tan econòmics com semblen d'entrada.

Passats uns mesos, veient que l'amateur no feia res i acostant-se la data de la trobada, em van venir a buscar per tirar endavant el projecte que havia presentat. Amb totes les presses del món, vam poder acabar-la a temps.

Porta (de la Seu) (1999). La Seu d'Urgell, Alt Urgell. 6x7'6x4 m. Pedra calcària i ferro.

Per mi va significar un gran repte enfrontar-me a un projecte, en aquells moments, de grans dimensions. Aquí voldria destacar la coherència de tot el procés. En primer lloc formava part de la realització d'una avinguda i, per tant, concebuda com a tal i no com a afegitó, i això sempre sol donar bon resultat. També cal tenir present que l'arquitecte Lluís Vidal Arderiu i el llavors alcalde Joan Ganyet em van venir a veure junts per parlar del concepte que volien aconseguir amb la meua proposta. La utilització icònica municipal que s'ha fet de l'escultura, i que és una de les més grans satisfaccions de la meua feina, ja estava prevista en un contracte que es va fer al seu moment i que ajuda a aclarir la relació entre autor i propietari de l'obra.

Anella de l'Inгла (1999). Bellver de Cerdanya, Cerdanya. 4'5x1'2x1 m. Pedra calcària i ferro.

D'aquest encàrrec vull remarcar tres coses: en primer lloc, la implicació dels industrials en realitzar-la, ja que entre la proposta d'encàrrec i la inauguració hi va haver amb prou feines uns quinze dies. Sense la professionalitat i eficàcia de tots ells no hauria estat possible acabar-la. Sovint passen desapercebuts i per mi són una baula importantíssima per tal que els projectes arribin a bon port; amb alguns fa trenta anys que hi treballa. Un altre aspecte de què vull parlar aquí és que, després de molts segles, la commemoració d'un fet segueix sent un dels motius principals que s'instal·lin obres en l'espai públic; en aquest cas era la compra, per part de l'ajuntament, de la vall on tradicionalment s'ha recollit l'aigua potable del poble. En tercer lloc, i com a anècdota, vull citar que el dia de la inauguració se'm van acostar uns ramaders que tenen bestiar per la zona preocupats per la possibilitat que una vaca pogués quedar encallada entre els ferros de la base, tot i que ja ho havia previst en fer-la i la mida era l'adequada per tal que no passés. L'endemà, tal com els vaig prometre, hi vaig soldar unes peces suplementàries per assegurar-ho. La prioritat és la seguretat, per sobre de l'estètica.

Tots els arbres del món (2008). Puigcerdà, Cerdanya. 11x14x1'5 m. Marbre i ferro.
Peça sorgida d'una inquietud popular, motivada per la mort del jove poeta José Luis Jiménez, persona vinculada al món educatiu de la comarca i al món forestal, per ser l'ànima durant anys de la Festa de l'Arbre, i els responsables de diverses entitats em van

demanar un projecte per recordar-lo. Es va fer una recol·lecta que va permetre pagar els materials i la col·locació de l'obra, amb el permís de l'ajuntament de la vila. Anys més tard, en unes obres properes, l'entorn es va degradar molt, però les queixes de moltes persones van fer que es tornés a adequar la zona. Exemple de com l'interès de la gent pot incidir en la valoració del patrimoni.

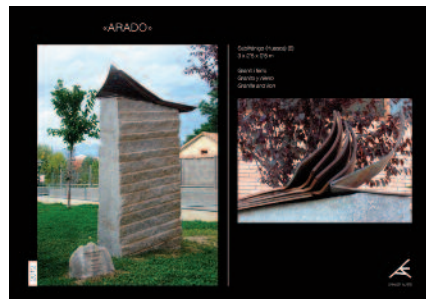
Espitllera (2008). Auritz, Navarra. 1x1'5x1 m. Granit, pedra calcària i ferro.

Proposta particular, finançada per un estament públic i instal·lada en zona rural comunal. Aquí voldria remarcar dues coses per tenir en compte: aquesta peça és de fet la tercera que commemora el mateix fet; la primera es va degradar pel material, ja que es va fer de fusta i de manera precària per motius de l'època. Anys més tard se'n va fer una de nova, però potser no prou adequada de color i material i va ser senzillament destrossada.

Per tant, no cal dir que l'entorn, la temàtica, els accessos i, en aquest cas, els precedents van ser uns condicionants definitius en pensar la meua proposta.

Arado (2012). Sabiñánigo, Osca. 3x2'5x0'5 m. Sabiñánigo encarrega, des de fa anys, escultures per a un lloc i una temàtica concreta, mitjançant un concurs. Aquest fet està aconseguint que amb un pla establert

d'instal·lació d'obra pública, dedicant-hi un pressupost cada dos anys, que ha anat adaptant a la situació econòmica, i amb un jurat competent, el municipi s'està enriquint d'un patrimoni cultural contemporani remarcable. No acostumo a participar en concursos, però en aquest cas la temàtica, *Els pobles abandonats*, i la seriositat de la convocatòria van fer que m'animés a participar-hi. En guanyar-lo, en la següent convocatòria vaig formar part del jurat i vaig viure de primera mà com es poden fer les coses bé amb professionalitat i rigor.

Abîme fictif (2014). Font-romeu, Cerdanya. 1'3x1'3x1 m. Granit i ferro.

Aquí voldria incidir en la professionalitat, malgrat rebre un encàrrec d'una entitat sense ànim de lucre. Les persones de Le Musée sans Murs, que és qui em va demanar la peça, em van venir a veure amb la intenció que col·laborés amb la donació de la meva obra, però jo els vaig fer entendre que és el meu *modus vivendi* i que a més els materials amb què treballo i el transport tenen un cost. Per tant els vaig dir que ells mateixos em diguessin quina quantitat podien destinar a la compra d'una peça i que jo m'adaptaria a les seves possibilitats. Així ho vam fer i tothom content.

I per acabar la plaça:

Mirador de Llevant, plaça Regne de Mallorca (2004-2006). Puigcerdà, Cerdanya.

Es tracta d'un projecte fet conjuntament des de l'inici amb l'arquitecte cerdà Xavier Cosp (EPD) i encarregat pel llavors alcalde Joan Carretero. El fet de participar en tot el procés un arquitecte i un escultor va fer que els enfocaments, propostes i solucions d'un projecte tant complex com aquest fos més ric. Es tractava de recuperar un espai al centre del poble però amb moltes servituds i dificultats afegides: desnivells, utilització pública de carrer i de pati de l'institut, mirador de la part francesa, un sorral per als infants, espais per als joves i per als ancians, seients accessibles per a discapacitats, materials amb poc manteniment, serveis públics (bar i serveis sanitaris, locals per al jovent)... Va ser una experiència molt enriquidora i motivadora, amb tot el suport dels estaments públics, pel que fa al temps de preparar el projecte i, després, en el pressupost. Se'ns ha dit que tot aquell entorn ha passat d'estar força degradat a una millora i utilització notables.

Crec que amb aquestes pinzellades de cada projecte us he pogut familiaritzar amb una sèrie d'aspectes que sovint passen desapercibuts i que, per tant, no es valoren prou pel que fa a l'obra d'art en l'espai públic.

Per acabar, voldria incidir en el fet que patrimoni cultural i turisme van íntimament lligats i que considero provat que la millor manera que els ciutadans d'un indret valorin el seu patrimoni comença perquè les autoritats, que en són les responsables, donin exemple tenint-ne la cura i amb el manteniment que es mereix.

Tots els participants de la construcció de la plaça del Mirador de Llevant de Puigcerdà.

Foto Xavi Cosp